

# RICARD EXPÓSITO I AMAGAT

*Nivells d'alfabetització i pràctiques culturals en la Catalunya moderna: aprendre de llegir, escriure i comptar*  
(Maçanet de la Selva, Editorial Gregal, 2016)

HENRY ETTINGHAUSEN

UNIVERSITAT DE SOUTHAMPTON

A la seva tesi doctoral –guanyadora, l'any 2014, del premi extraordinari de doctorat de la Universitat de Girona– Ricard Expósito oferia, al llarg de més de vuit-centes pàgines, un estudi fonamental i minucios dels començaments de la premsa a Catalunya: *Informació i persuasió: en el origen de la premsa catalana (c. 1500-1720)*. Dels seus onze capítols, els tres últims eren com una mena de propina exageradament generosa, doncs el primer tractava els nivells d'alfabetització i pràctiques culturals a la Catalunya moderna, i els dos últims la recepció i consum de la premsa a la Catalunya urbana i rural.

Ara el Dr. Expósito ens presenta un estudi molt més aprofundit i expandit d'aquesta temàtica, no limitant-se al consum de la premsa i aportant noves fonts, sobretot importants testimonis provinents de documentació arxivística i de papers particulars de la Catalunya rural. Es tracta d'un anàlisi prudent i matisat de temes que, tal com ell mateix insisteix, sovint s'han estudiat de forma massa dogmàtica o generalitzada, com ara els conceptes i els mètodes utilitzats per determinar la frontera entre alfabetitzats i analfabets, o els diferents nivells d'alfabetització i de semianalfabetització, o la relació entre saber llegir i saber escriure, o el paper de l'Església i dels municipis en l'ensenyament d'aquestes facultats, o bé les diverses circumstàncies i motivacions que encoratjaren el seu aprenentatge, o les diferències que caracteritzaven varis punts del país, deixant clar que el desenvolupament fou necessàriament irregular i que no traçà una línia uniformement ascendent. En particular, basant-se en papers que han perviscut a masies de la Catalunya Vella, especialment en llibres de comptes, ens demostra que a l'edat moderna

no només a les ciutats, sinó també al camp, s'aconseguien nivells molt significatius d'alfabetització.

El llibre comença amb un estat de les qüestions, un resum molt clar dels estudis que s'han publicat fins ara sobre l'alfabetització a la Catalunya moderna, en el qual es recalca la necessitat d'insistir en la existència de diferents nivells d'habilitat, en el fet, per exemple, que la capacitat de signar no garantia les d'escriure o de llegir. Al capítol 2, Expósito examina els casos de Barcelona i d'altres ciutats, i té en compte el fet que a ciutat, a més d'impresos, hi hagué escrits pintats a la vista de tothom, com ara rètols, cartells o làpides. Subratlla, a més, la importància de la simbiosi entre lectura i audició, per la qual els analfabets podien accedir a la lletra impresa mitjançant la lectura en veu alta, en públic o en privat.

L'autor estudia la importància i el nivell de l'alfabetització, no tan sols en professions per a les quals era essencial, sinó també entre artesans, com ara fusters, dauradors o manyans. A més, ofereix molta informació sobre l'aprenentatge del llegir, de l'escriure i del comptar, tant a les escoles eclesiàstiques, especialment als col·legis regentats pels jesuïtes, com a les escoles de primeres lletres, privades i municipals (com, a Barcelona, el Corralet), i treu de fons arxivístics dades sobre els preus que regien per cada branca (llegir, escriure, comptar) i sobre les condicions laborals dels mestres, la llicència dels quals depenia dels bisbats. En efecte, subratlla com, a part de les finalitats pràctiques professionals i culturals que oferia l'ensenyament, per a les autoritats eclesiàstiques el més primordial era la formació dels fidels. Que l'educació no restà la prerrogativa només d'una minúscula minoria es desprèn del fet que a Barcelona, el 1700, a més dels col·legis oficials eclesiàstics i municipals, hi hagués més de 2.600 alumnes que s'educaven en escoles privades, algunes de les quals associades amb tallers artesans. A més, recorda que, només a la diòcesi de Girona en quaranta anys (1598-1638) es concedí llicències a 213 mestres i que n'hi va haver fins i tot a pobles tan petits com ara Colomers o Ullastret. I detalla els problemes financers patits per molts municipis (i molts mestres) per mantenir escoles i pagar preceptors.

Al capítol 3 es tracten dades tretes dels *Comptes de l'Obra* sobre la alfabetització d'artesans que treballaren el segle XVII a la catedral de Girona; al capítol 4, l'ensenyament femení, molt inferior numèricament al masculí i menys estudiat, i que posava tant d'èmfasi en les manualitats com en les lletres o els números; i al capítol 5, els materials didàctics, com ara la impressió i venda dels cents de milers d'exemplars dels llibres de text

que representen beceroles, salms, isopets, franselms, pelegrins, aforismes, etc., molts dels quals difonien matèria moralment didàctica o de doctrina cristiana i molt pocs exemplars dels quals han sobreviscut.

La situació a la Catalunya rural es tracta al capítol 6, el qual ofereix una innovadora visió de l'alfabetització i de l'ensenyament fora de les ciutats, basada gairebé tota en la investigació feta per l'autor en arxius patrimonials, una font, tal com manifesta ell, fins ara ben poc explotada. A més de citar una bona mostra d'indicacions que es desprenen dels documents utilitzats, se'ns ofereixen estadístiques formulades a partir d'algunes d'aquestes col·leccions que mostren el grau d'alfabetització de diferents oficis i condicions de signants. És realment remarcable que una sèrie de documents d'una masia demostrí que, al llarg del segle XVII i començaments del XVIII, el grau d'alfabetització era del 88%, essent els únics que no sabien escriure notes o albarans un terç dels pagesos, la meitat dels que es denominen *treballadors*, una vídua, ú de quatre paraires, ú d'entre tres masovers, dos sastres i un bracer. D'altra banda, l'autor documenta l'interès de part dels pagesos més solvents per a la formació dels fills, sobretot de l'hereu, però fins i tot d'alguna filla, oferint-nos exemples de com s'aconseguí l'aprenentatge i demostrant que a algunes famílies més benestants, no tan sols s'escrivia i es feia comptes, sinó que es llegia tota mena d'impresos i manuscrits. A l'últim capítol del llibre es tracta una altra qüestió fins ara ben poc estudiada, la de l'oralitat, proposant-se noves proves de l'extensió del fenomen basades en una ampla documentació: la lectura en veu alta de tot tipus de literatura, tant religiosa com seglar, i en particular de relacions de notícies manuscrites o impreses, de crides i d'edictes oficials.

A la Conclusió del llibre (l'autor l'anomena *llibret!*) es torna a insistir en la provisionalitat del retrat que ofereix i en la necessitat de seguir omplint buits i matisant afirmacions. Mentrestant, apunta fets i temes cabdals, com ara el declivi que representà la Guerra de Successió, del qual no es va començar a remuntar fins a mitjan segle XVIII; el canvi en el poder d'autoritzar mestres dels bisbats a la Reial Audiència; la dominació de l'alfabetització "limitada", "parcial" o "incompleta"; la presència de mestres fins i tot en pobles petits i isolats; les dificultats de finançament de l'educació; la necessitat d'utilitzar com a fonts més recursos, com ara els comptes dels clavariats i els llibres de memòries, i d'investigar més extensament i intensa l'alfabetització de les dones. Com a colofó, tenim un important i variat Annex de textos originals impresos i manuscrits relatius als temes tractats, com també de llibrets escolars, en molts casos pertanyents a la col·lecció de l'autor.

Una de les grans virtuts d'aquest llibre tan suggestiu consisteix en la seva honestedat, doncs, a més d'analitzar les conclusions d'altres investigadors i de proveir una gran quantitat de dades extremament valuoses de primera mà, no deixa mai d'insistir en la provisionalitat del nostre coneixement de tota l'ampla panoràmica que tracta i de les conclusions que per ara se'n poden treure. La riquesa del llibre resideix en els detalls, en els fets, els personatges i les situacions que ens revelen tant sovint petites al·lusions passatgeres que aconsegueixen captar l'atenció de l'investigador atent i intel·ligent.

Al seu excel·lent pròleg al llibre, el professor Javier Burgos, de la UdG, en lloa l'autor com un dels alumnes més brillants que ha conegut. I al seu modèlic epíleg, un altre admirador seu, el filòleg i "investigador privat" Pep Vila, de l'Institut d'Estudis Gironins, titlla la recerca que ha dut a terme l'autor com "modèlica, essencial i innovadora" (p. 197). El que llegeixi el llibre podrà comprovar de primera mà la veracitat d'ambdós testimonis.

Finalment, per si imaginéssim que les qüestions que tracta el Dr. Expósito són *només* d'interès històric, tinguem present el fet que l'analfabetisme no és pas una problemàtica gaire llunyana de la Catalunya d'avui en dia. No sóc pas l'únic que recorda, per exemple, davant del Palau de la Virreina, les casetes de fusta dels escriptors que, encara a la dècada de 1960, es guanyaven la vida posant per escrit els missatges per als seus pares i les seves xicotetes que dictaven molts joves sense lletres que feien la mili.

# NORMES PER A LA PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

L'Institut d'Estudis Gironins publica cada any un volum dels Annals, a través del qual vol donar a conèixer les recerques i les investigacions que fan els membres de l'entitat i els estudiosos d'altres institucions científiques i culturals, convidats a participar en homenatges i miscel·lànies que desitgin publicar-hi.

L'àmbit territorial dels treballs: estudis, edició de textos i documents, ressenyes, crítiques, etc., serà preferentment el de les comarques gironines, Catalunya i els Països Catalans. El consell editorial també acceptarà publicar altres investigacions sobre les realitats històriques, socials i culturals que estimi conuenients.

Per tal d'assegurar una publicació homogènia i unitària es dicten les següents normes obligatòries sobre la presentació i publicació d'originals:

1. Els autors han d'enviar o presentar a la seu de la secretaria de l'IEG (C. Murral·la, 2, 17004 Girona, correu: info@ieg.cat), els treballs ben redactats, polits, definitius, amb un màxim de 30 folis, escrits a una sola cara, a doble espai, incloses les notes, els apèndixs documentals, il·lustracions, mapes o gravats. Els originals s'han de lliurar picats a màquina o en una còpia de paper a partir del suport magnètic. Es recomana la forma DIN-A-4, amb 60/62 tipus per línia i 32 línies per pàgina. Per tal d'abaratir costos, sempre que sigui possible, es lliurarà un disket MS-DOS, Macintosh, WP 5.1 o en altres sistemes compatibles. No s'admetran esborranys ni treballs mal redactats o amb faltes d'ortografia. Tampoc s'acceptaran treballs ja publicats o en curs d'edició en altres publicacions. Les llengües de publicació dels "Annals" són el català i el castellà. També s'accepten articles en francès, anglès, alemany i italià.

2. Les pàgines de l'article aniran numerades al marge inferior de l'holandesa o del foli. Els treballs més llargs de 30 folis també podran ser admesos si la junta ho considera convenient. Cada treball portarà a la primera plana el títol en majúscules amb el nom de l'autor o autors en minúscula, i el nom de l'entitat a la qual representa. El text es pot estructurar en subcapítols, subapartats, notes, annexos i bibliografia que duren els títols convenientment subratllats. Només s'admetran les abreviacions més usuals: fig., pàg., aprox., per ex., aC (abans de Crist), dC

(després de Crist), s/d, etc. En les xifres suprimirem els punts (any 1992). Els textos i les citacions inclosos en altres llengües han d'anar en cursiva o subratllats. Els punts cardinals s'escriuran amb minúscules i sencers. En la transcripció de textos catalans antics, si l'autor no dóna cap criteri, es recomana fer servir les normes d'edició de la col·lecció "Els Nostres Clàssics" d'Editorial Barcino. Bàsicament consisteixen en la separació de mots aglutinats, l'ús de punts volats i l'apostrofació, la normalització de majúscules i minúscules, de la "i/j, u/y", etc. L'accentuació i la puntuació són les del català actual. Per governar-se millor en el món de les cites i de l'edició de textos, recomanem el llibre de Josep M. Pujol i Joan Solà, *Ortotipografia. Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Columna, Barcelona, 1995.

3. El consell editorial de l'Institut d'Estudis Gironins es reserva el dret de no publicar aquells treballs que per defectes de redacció, de presentació o de contingut no s'adaptin a aquesta normativa de publicació d'originals. La junta de govern de l'Institut pot rebutjar també aquells estudis que no tinguin prou qualitat científica o bé que mostrin greus defectes de metodologia en la seva elaboració. Només l'autor és responsable del contingut de l'article, especialment quan es tracten aspectes ideològics o es donen opinions molt personals.

4. Dins el text, les cites bibliogràfiques es poden fer de dues maneres. La que s'imposa més és l'anglosaxona: (Bloch, 1969), (Nolla & Casas, 1984) o (Fabre et al., 1991), segons si la publicació a la qual es refereix sigui d'un, dos o més de dos autors. Si cal indicar les pàgines: (Bloch, 1969, pàg. 53), (Esteva, 1993, pàg. 64-67). Si un autor citat en el text té més d'una publicació referenciada en un mateix any caldrà assenyalar-ho de la següent manera: (Pla, 1990a), (Pla, 1990b), etc.

Aquests títols aniran ordenats per rigorós ordre alfabètic de cognoms i dins del mateix cognom, per anys, seguint aquestes indicacions: si es tracta d'un llibre, el cognom en majúscules, una coma i el nom o la inicial. Si es tracta de dos autors, després del cognom i nom (o inicial) del primer, la copulativa i a continuació el nom (o inicial) i el cognom del segon autor, seguit de la data de publicació entre parèntesis, dos punts i el títol complet del llibre en cursiva (o subratllat), l'editorial si es vol, el lloc o llocs d'edició i si sembla oportú, entre parèntesis, la col·lecció on s'ha publicat l'obra:

BLOCH, R. (1969). *L'épigraphie latine*, Presses Universitaires de France, París ("Que sais-je?", núm. 534).

NOLLA, J. M. i J. CASAS (1984). *Carta arqueològica de les comarques de Girona. El poblament d'època romana al nord-est de Catalunya, Girona...*

En el cas que signin el treball més de dos autors, cal donar tots els noms:

FABRE, G., M. MAYER i I. RODÀ (1991). *Inscriptions romaines de Catalogne*. III. Géronne, París...

Si un autor o autors ténen més d'una publicació esmentada en el text en un mateix any farem les cites de la manera següent:

PLA, J. (1990a): *La pesca de la tonyina*. Sitges.

PLA, J. (1990b): *Les salaons. Estat actual d'aquesta indústria*. Barcelona.

Si el que citem és un article d'una revista, seguirem la mateixa normativa però de la manera següent: cognom i nom (o cognoms i noms), l'any de publicació entre parèntesis, dos punts i el títol de l'article complet, una coma, i a continuació el nom de la revista en cursiva (o entre cometes), el número i si s'escau, entre parèntesis, el lloc de publicació i, finalment, les pàgines que ocupa l'article dins de la publicació. Si citem un congrés o un llibre que hagi estat editat a cura d'un o uns autors, aquests cal que constin darrera del títol del congrés o volum, entre parèntesis, indicant (editat per...) o (a cura de...)

Exemples:

CARBONELL, J. (1990-1991): *Entorn a un poema catul·lià d'Antonio Agustín*, "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, XXXI, pàg. 141-153.

LLINÀS, J. i J. SAGRERA (1993): *Una construcció alt-imperial a Llafranc. Fases, estratigrafia i materials*, "Cypsela", X (Girona), pàg. 105-127.

NIETO, F. J. (1984): *Algunos datos sobre las importaciones de cerámica "Phocaeen Red Slip" en la Península Ibérica*. "Papers in Iberian Archaeology" (editat per T.F.C. Blagg, R.F.J. Jones i S.J. Keay), Oxford, pàg. 540-551 (BAR International Series 193 (II)).

AQUILUÉ, X., R. MAR, J.M. NOLLA, J. RUIZ DE ARBULLO i E. SANMARTI (1986): *Una lápida dedicada a M. Iunius Silanus aparecida en el foro romano de Ampurias*, "Actas de la reunión sobre epigrafía hispánica de época romano-republicana", (Saragossa, 1983), pàg. 151-156.

També s'accepten les notes a peu de pàgina, el sistema de cites tradicional. En aquest cas, dins del text, s'han de posar els números correlatius que remetent a la nota a peu de pàgina. Dins de les notes, les cites es faran tal com hem indicat abans:

1. Vegeu, per exemple, CASAS, J., J. MERINO i V. SOLER, *Noves observacions sobre la ceràmica d'època romana de la vila de Tolegassos (Viladamat, Alt Empordà)*, "Cypsela", X, 1993, (Girona), pàg. 133.

o, si es tracta d'un llibre:

33. PLADEVALL, A., *Guillem de Mont-rodon Mestre del Temple i tutor de Jaume I*, Editorial Base, Barcelona, 1976, pàg. 54.

Si en un moment donat cal en una nova nota a peu de pàgina tornar a citar una publicació ja esmentada no cal repetir, completes, les referències sinó que ho farem així:

103. Consulteu, CASAS et al. *Noves observacions...*, citat pàg. 137-138. També es pot fer servir el sistema llatí de notes, op. cit. subratllat per convertir-se en cursiva).

o,

114. PLADEVALL, *Guillem de Mont-rodon...*, citat, pàg. 819.

5. La citació de les figures dins el text es farà en el lloc apropiat, de la següent manera: (fig. 3)... )fig. 1, 12). Els gravats, dibuixos o fotografies han de ser de bona qualitat, preferentment muntats, a punt de publicar, amb escala gràfica, retolació i amb els peus del text, sempre que calgui. Quan sigui possible s'ha de citar la procedència de les fotos, qui n'és l'autor. Pel que fa a la iconografia (dibuixos, gravats) indicarem l'arxiu o biblioteca d'on provenen. A cada figura i a cada taula s'indicarà a llapis el nom de l'autor, el número d'ordre que tenen dintre del treball. La cita de documents inèdits d'arxiu, es farà de la manera més completa possible per facilitar la seva consulta a futurs investigadors. També aconsellem descriure els manuscrits i les fonts inèdites amb la màxima cura i rigor.

6. Quan els autors corregeixin proves, galerades o paginades no podran modificar, escurçar o allargar el text, ni fer correccions d'estil. Aconsellem que els autors conservin una còpia del seu treball per poder corregir les proves. En cas que hi hagi diversos autors, les proves només s'enviaran al primer signant. Només es permeten les correccions purament ortogràfiques derivades d'un picatge incorrecte, o bé quan hi hagi problemes mecànics relacionats amb al conversió i compatibilitat entre arxius informàtics. L'autor es responsabilitzarà de les galerades corregides, que haurà de tornar en el termini de 10 dies. En el cas que l'autor/s hi afegixi més text sobre les proves, el cost del nou picatge seà facturat directament als autors per la impremta.

Els autors rebran, sense càrrec, 50 separates per article publicat i un exemplar dels Annals. En finalitzar tot el procés d'edició, es retornaran els disquets, els originals i els gravats sol·licitats. La junta no manté correspondència amb els autors dels originals enviats espontàniament. Els autors que desitgin un major nombre de separates, a càrrec seu, hauran de posar-se d'acord amb la impremta.

7. Els articles s'han d'encapçalar amb un resum del contingut del treball presentat en català i en anglès, d'un màxim d'unes cinc línies de text. També calen cinc paraules clau en les dues llengües.

PUBLICACIONS  
DE  
L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

ANNALS DE L'IEG

Volum	I.	1946.	(exhaurit)	Volum	XXIX.	1987.
"	II.	1947.	"	"	XXX.	1988-1989.
"	III.	1948.	"	"	XXXI.	1990-1991.
"	IV.	1949.	"	"	XXXII.	1992-1993.
"	V.	1950.	"	"	XXXIII.	1994.
"	VI.	1951.	"	"	XXXIV.	1994.
"	VII.	1952.	"	"	XXXV.	1995.
"	VIII.	1953.	"	"	XXXVI.	1996-1997.
"	IX.	1954.	"	"	XXXVII.	1996-1997.
"	X.	1955.	"	"	XXXVIII.	1996-1997.
"	XI.	1956-1957.	"	"	XXXIX.	1998.
"	XII.	1958.	"	"	XL.	1999.
"	XIII.	1959.		"	XLI.	2000.
"	XIV.	1960.		"	XLII.	2001.
"	XV.	1961-1962.		"	XLIII.	2002.
"	XVI.	1963.		"	XLIV.	2003.
"	XVII.	1964-1965.		"	XLV.	2004.
"	XVIII.	1966-1967.		"	XLVI.	2005.
"	XIX.	1968-1969.		"	XLVII.	2006.
"	XX.	1970-1971.	(exhaurit)	"	XLVIII.	2007.
"	XXI.	1972-1973.		"	XLIX.	2008.
"	XXII.	1974-1975.		"	L.	2009.
"	XXIII.	1976-1977.		"	LI.	2010.
"	XXIV.	1978.		"	LII.	2011.
"	XXV-I.	1979-1980.		"	LIII.	2012.
"	XXV-II.	1981.		"	LIV.	2013.
"	XXVI.	1982-1983.		"	LV.	2014.
"	XXVII.	1984.		"	LVI.	2015.
"	XXVIII.	1985-1986.				

## SÈRIE MONOGRÀFICA

DR. LUIS BATLLE Y PRATS

*La Biblioteca de la Catedral de Gerona desde su origen hasta la imprenta*, XII + 136 pàgs. + 12 làms., Girona, 1947 (exhaurit).

FR. MANUEL CÚNDARO, O.F.M.

*Historia político-crítico militar de la Plaza de Gerona en los sitios de 1808 y 1809. Introducción, transcripción e índices* pel Dr. Lluís Batlle i Prats, XXV + 648 pàgs. + 2 làms., Girona, 1953 (exhaurit).

DR. JAUME ROURA ROCA. PBRO.

*Posición doctrinal del Fr. Nicolás Eymerich, O.P., en la polémica luliana*, XII + 116 pàgs., Girona, 1959 (exhaurit).

JOAN BUSQUETS I DALMAU I JOAQUIM NADAL I FARRERAS

*Les possibilitats de la demografia històrica de les comarques gironines: Inventari dels arxius parroquials de la diòcesi*, XII + 144 pàgs., Girona, 1975  
1.000 ptes.

MARIA DOLORS FULCARÀ I TORROELLA

*Girona i el Modernisme. Contribució a la història dels ambients político-culturals del començament de segle*, XII + 216 pàgs., Girona, 1976.

MARIA DE BOLÓS I CAPDEVILA

*La comarca de Olot. Estudio de geografia regional*, 602 pàgs., Barcelona, 1977 (exhaurit).

RAMON ALBERCH I FUGUERAS

*Els orígens de la Girona Contemporània. La crisi de començaments del segle XIX*, XV + 178 pàgs., Girona, 1978 (exhaurit).

LLUÍS BATLLE I PRATS

*La cultura a Girona de l'Edat Mitjana al Renaixement*, XV + 337 pàgs., + 17 làms., Girona, 1979.

RAMON ALBERCH I FUGUERAS I JOAQUIM NADAL I FARRERAS

*Bibliografia històrica de les comarques gironines. I. Ciutat de Girona*, XII + 270 pàgs., Girona, 1982.

PERE FREIXAS I CAMPS

*Art Gòtic a Girona. Segles XIII-XIV*, 400 pàgs., Girona, 1983 (exhaurit).

JOSEP MA. MARQUÈS I PLANAGUMÀ

*Els pergamins de la Mitra (891-1687)*. Arxiu Diocesà de Girona, 192 pàgs., Girona, 1984.

RAMON ALBERCH I FUGUERAS I NARCÍS CASTELLS I CALZADA

*La població de Girona (segles XIV-XX)*, II + 184 pàgs., Girona, 1985

JOAN BOADAS I RASET

*Girona després de la Guerra de Successió, Riquesa urbana i estructura social al primer quart del segle XVIII*, 262 pàgs., Girona, 1986.

LLUÍS COSTA I FERNÁNDEZ

*Historia de la premsa a la Ciutat de Girona (1787-1939)*, 268 pàgs., Girona, 1987.

NARCÍS XIFRE I RIERA, PVRE.

*Girona 1916. Història d'una frustració política*, 224 pàgs., Girona, 1987.

ENRIC MIRAMBELL I BELLOC

*Història de la Impremta a la ciutat de Girona*, 237 pàgs., Girona, 1988.

TOMÀS CARRERAS I ARTAU

*La meva Girona. Memòries*, 210 pàgs., Girona, 2001.

GEMMA DOMÈNECH I CASADEVALL

*Els oficis de la construcció a Girona. 1419-1833. Ofici i confraria. Mestres de cases, picapedrers, fusters i escultors a Girona*, 428 pàgs., Girona, 2001.

JOAQUIM NADAL I FARRERAS

*Emilio Grahit y Papell. Memorias de un ex-alcalde gerundense*, 216 pàgs., Girona, 2003.

NARCÍS M. AMICH I RAURICH

*Les terres del nord-est de Catalunya a les fonts escrites d'època tardoantiga (segles IV-VII)*, 320 pàgs., Girona, 2006.

FRANCESCA VILA I ALSINA

*El bisbe de Girona Pere Roger: segle X-1051: mil·lenari de l'inici del seu episcopat 1010-2010.*, 194 pàgs. Girona 2010.

LLUÍS BUSQUETS I DALMAU

*Jaume Busquets i Mollera (Girona, 1903-1968) Artista i pedagog dels bells oficis*, 134 pàgs., Girona 2012.

ESTER ARCHÉ I SALELLAS

*L'arqueòleg Pere de Palol Salellas i el poble d'Agullana*, 77 pàgs., Girona 2017.

Preu de venda: Socis: 15 € No socis: 21 €

### COL·LECCIÓ PATRIMONI CULTURAL

*Edició conjunta de l'Ajuntament de Girona i de l'Institut d'Estudis Gironins*

1. NARCÍS AMICH I RAURICH,

*Els sarcòfags romans i paleocristians de Sant Feliu de Girona*. Girona, 2000.

2. JAUME FÀBREGA,

*La cuina medieval. A taula amb Francesc Eiximenis*. Girona, 2000.

3. PEP VILA,

*La Setmana Santa a Girona*. Girona, 2000.

4. DAVID IGLESIAS I FRANCH,  
*La muralla de Girona. Dels orígens a l'enderrocament.* Girona, 2003.
5. LLUÍS COSTA,  
*Els mitjans de comunicació a Girona (1787-2003).* Girona, 2003.
6. ANNA RIBAS,  
*Les inundacions a Girona,* 2006.
7. ENRIC MIRAMBELL I BELLOC  
*Els impressors gironins del Renaixement a la Renaixença.* Girona, 2007.
8. ÀNGEL RODRÍGUEZ VILAGRAN  
*La comunicació catòlica a la diòcesi de Girona.* Girona, 2011, 143 pàgs.